Fingon lausunto Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta
Vahva ja yhtenäinen EU – kohti kestävämpää Euroopan unionia

Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry:n lausunto eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle 13.4.2021 asiassa VNS 7/2020 vp Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta

Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry pitää myönteisenä ja tärkeänä, että Suomi päivittää selontekoaan EU-politiikasta. Näin Suomen politiikka ja painotukset vastaavat paremmin myös muuttuvan toimintaympäristön ja Euroopan unionin painopisteiden muutokseen.

Kestävä kehitys

Olemme tyytyväisiä, että Suomen tavoitteena on sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä Euroopan unioni. EU on omalta osaltaan sitoutunut Pariisin ilmastosopimuksen ja YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden (Agenda2030) toimeenpanoon. Covid-19-kriisi on korostanut globaalin yhteistyön äärettömän tärkeää merkitystä. Euroopan unionin ja sen jäsenmaiden tulee tukea monenkeskistä järjestelmää kaiken tavoin. Olemme tyytyväisiä, että Suomi haluaa kehittää Euroopan unionista entistä vaikuttavamman globaalin toimijan, joka kykenee vastaamaan kansainvälisiin haasteisiin ja edistämään Euroopan vakautta ja vaurautta kestävällä tavalla.

Toivomme EU:lta kuitenkin systemaattisempaa ja kunnianhimoisempaa tapaa toteuttaa kestävää kehitystä kaikessa Euroopan unionin toiminnassa. Nykyiset suunnitelmat keskittyvät vain osaan EU:n toimialoista ja pelkästään vastaamalla yksittäisiin kestävän kehityksen tavoitteisiin ei ratkaista haastavia ongelmia. Kaikkien EU instituutioiden tulisi yhdessä edistää kokonaisvaltaista ja johdonmukaista kestävän kehityksen toteuttamista. Tätä monitoroimaan ja myös kehittämään ratkaisuja varten tulisi uudelleen käynnistää ns. monitoimijafoorumi, joka oli olemassa edellisen komission toimesta.

Tasa-arvoista kumppanuutta

Demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä perus- ja ihmisoikeudet ovat yhteiskuntiemme ja EU:n kulmakiviä, jotka kytkeytyvät toisiinsa ja vaikuttavat ratkaisevasti unionin toimintaan sekä kansalaisten arkipäivään. Pidämme tätä äärettömän tärkeänä ja toivomme, että Suomi puolustaa ja vahvistaa **kansalaisyhteiskunnan keskeistä roolia osana toimivia ja demokraattisia yhteiskuntia.** Toimiva yhteiskuntajärjestys tunnistaa eri toimijoiden roolit yhteiskunnassa mukaan lukien kansalaisjärjestöjen merkityksen sekä tarpeen luoda järjestöille mahdollisuuksia osallistua poliittiseen dialogiin. Lisäksi Euroopan unionin tulee suojella ja vahvistaa kansalaisyhteiskunnan toimintatilaa ja tukea kansalaisjärjestöjen valmiuksia hankkia toiminnalleen resursseja.

EU:n tulee olla merkityksellinen kumppani myös muille toimimalla kansainvälisen järjestelmän muuttamiseksi siten, että kaikilla mailla on tasa-arvoinen mahdollisuus osallistua yhteisten pelisääntöjen määrittämiseen. Hyvän hallinnon käytänteiden, kapasiteetin vahvistamisen ja keskinäisen oppimisen ja jakamisen kautta luodaan tasavertaisempia mahdollisuuksia yhteistyölle.

Linjatessaan politiikkaansa Agenda2030-ohjelman mukaiseksi, on EU samalla sitoutunut **eriarvoisuuden vähentämisen politiikkaan**. Toiminnan muodot sekä kohderyhmät on silloin valittava ensisijaisesti niin, että tavoitetaan heikoimmassa ja haavoittuvimmassa asemassa olevat ihmiset. Naisten ja tyttöjen oikeuksien turvaaminen ja edistäminen on valtavirtaistettava EU:n politiikoissa ja toimissa. Valtavirtaistamisen lisäksi tarvitaan myös kohdennettuja toimia sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen on kiitettävän vahvasti selonteossa mukana ja odotamme Suomen puolustavan voimakkaasti tasa-arvoa Euroopan unionissa. Eriarvoisuutta vähennettäessä tulee sukupuolen ohella kiinnittää huomiota muiden tekijöiden yhteisvaikutukseen. Muut tekijät, kuten uskonto, etnisyys, ikä ja vammaisuus saattavat lisätä entisestään eriarvoisuutta.

Ilmastokestävää kehitystä

Tuemme Suomen tavoitetta, että EU on unioni, joka on sosiaalisesti ehein ilmastoneutraali talous. Euroopan komission pyrkimys rakentaa vihreän kehityksen ohjelmalla (*Green Deal*) EU:sta oikeudenmukainen, hyvinvoiva ja ilmastoneutraali yhteiskunta vastaa hyvin niin Suomen kuin Fingonkin tavoitteita. Kuitenkin EU:n tulee ulkosuhteissaan ja kehityspolitiikassaan pyrkiä siihen, että vahvistamme kehittyvien maiden kapasiteettia luoda omia vihreän kehityksen strategioita. Yhteistyössä kumppanien kanssa voimme rakentaa paikallista toimintaympäristöä, joka tukee innovaatioita, vastuullista yritystoimintaa sekä siirtymää vähähiiliseen yhteiskuntaan. Kansalaisyhteiskunnalla on tärkeä rooli yhdessä muiden toimijoiden kanssa edistää Vihreän kehityksen ohjelman tavoitteita. Vihreän kehityksen ohjelman vaikutuksia kehittyviin maihin tulisi selvittää tarkkaan ennen politiikka- ja lakipakettien voimaantuloa. Vihreän kehityksen ohjelman toimeenpano ei saa johtaa esim. Eurooppalaisten ympäristöongelmien tai maankäytön paineiden siirtymiseen kehittyviin maihin.

Ilmastonmuutos ei ole pelkkä ympäristö- ja ilmastokysymys, vaan **myös oikeudenmukaisuuskysymys.** Kiihtyvästä ilmastonmuutoksesta kärsivät eniten kaikkein köyhimmät ja hauraimmat maat, jotka ovat vähiten vaikuttaneet ilmastonmuutoksen syntyyn.

Ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät maailmanlaajuisesti. Ruoka- ja vesiturva heikkenee, äärimmäiset sääilmiöt yleistyvät, elinkeinot tuhoutuvat, konfliktit lisääntyvät ja kokonaiset alueet muuttuvat asuinkelvottomiksi. Siksi **on erityisen tärkeää, että EU kantaa ilmastovastuunsa ja antaa tukensa etenkin kaikkein köyhimmille ja hauraimmille maille**. Ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi sekä vahinkojen ja menetysten korvaamiseksi tarvitaan monenlaisia ratkaisuja, joita tulee kehittää yhteistyössä eri toimijoiden kanssa paikallisesti. EU:n ja Suomen tulee lisätä kansainvälistä ilmastorahoituksen tasoa huomattavasti nykyisestä, sekä vaikuttaa siihen, että vuoden 2025 jälkeinen uusi kansainvälinen ilmastorahoitustavoite olisi nykyistä kunnianhimoisempi. Rahoituksen tulee olla uutta ja lisäistä suhteessa muuhun kehitysyhteistyörahoitukseen ja sen tulee ohjautua kaikkein köyhimpiin ja ilmastonmuutokselle haavoittuvimpiin maihin. Vähintään puolet ilmastorahoituksesta tulisi ohjata sopeutumistoimiin, jotka hyödyttäisivät ilmastonmuutoksen negatiivisille vaikutuksille kaikkein alttiimpia ryhmiä, ml luonnonvaroista riippuvaisia naisia, tyttöjä ja alkuperäiskansoja.

Maailmanlaajuista ilmastotyötä ohjaa Pariisin sopimus. Tekemällä tiivistä yhteistyötä kumppaneiden kanssa, voimme yhdessä edistää Parisiin sopimuksen toimeenpanoa. **EU voi jakaa kokemuksiaan ja osaamistaan ilmastokestävien ratkaisujen löytämiseksi sekä tarjota teknistä ja rahallista tukea paikallisten ratkaisujen rakentamiseksi.**

Ilmastonmuutos on uhka tulevaisuuden ruoantuotannolle, ja se vaikuttaa jo nyt ruokajärjestelmiin niin eri puolilla EU:ta kuin erityisesti kehittyvissä maissa. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat maatalous ja köyhien maiden pienviljelijät. Ruokajärjestelmiä kehittämällä vaikutamme kokonaisvaltaisesti ruokaturvan edistämiseen ja lisäämme tasapuolisesti ihmisten hyvinvointia, unohtamatta luonnon monimuotoisuutta ja ilmastokestävyyttä. **On tärkeää, että EU jatkaa yhteistyötään kehittyvien maiden kanssa ja takaa riittävät resurssit ruokajärjestelmien kehittämiseksi ilmastonmuutoksen hillinnän ja sopeutumisen näkökulmasta.**

Jotta toiminta on kestävää, tarvitaan tutkimukseen pohjautuvaa tietoa sekä monen sektorin ja monien toimijoiden hedelmällistä yhteistyötä. Kokonaisvaltaisia (vesi-maa-metsä-energia) ratkaisuja luonnonvarojen kestävälle käytölle tulee kehittää yhdessä paikallisten kanssa. EU:n tulee edistää luonnonvarojen kestävää käyttöä sekä hyvää valvontaa ja hallintaa, esimerkiksi EU:n vapaaehtoista FLEGT-lupajärjestelmää EU:n ulkopuolisen puutavaran sertifioimiseksi.

Energiasektorilla tulee varmistaa, että kaikilla mailla on mahdollisuus ilmastokestäviin ratkaisuihin. **EU:n tulee johdonmukaisesti tukea maita fossiilisista energiamuodoista irtautumisessa, kehittäen kestäviä ja kustannustehokkaita ratkaisuja yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa.** Kestävän uusiutuvan energian edistäminen sekä energiansäästön ja energiatehokkuuden tukeminen tulisi sisällyttää kaikkiin energialiitännäisiin hankkeisiin. Hankkeita ja projekteja, jotka perustuvat fossiilisiin polttoaineisiin ei tule rahoittaa lainkaan.

Hyvinvointitalous kytkeytyy kestävään kehitykseen

Fingo pitää tärkeänä, että selonteossa huomioidaan hyvinvointitalousnäkökulma EU-yhteistyössä. Korostamme kuitenkin, että hyvinvointitalous tulee ymmärtää sosiaali- ja työllisyyspolitiikkaa laajempana lähestymistapana, joka nivoutuu tiiviisti kestävän kehityksen Agenda 2030:n toimeenpanoon. Hyvinvointitalousajatteluun hengessä EU:ssa tulee toimia määrätietoisesti, jotta talouteen keskittyvien yhteiskunnallisen kehityksen mittareiden, erityisesti BKT:n rinnalla kehitetään ja käytetään kokonaisvaltaisia hyvinvoinnin ja kestävyyden mittareita.

Fingo pitää tärkeänä **YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden (Agenda 2030) huomioimista osana eurooppalaista ohjausjaksoa ja toivoo, että Suomi osallistuu prosessiin aktiivisesti ja kunnianhimoisesti**. On tärkeää saada talouspolitiikan koordinaatio kytkeytyä sosiaalisten ja ympäristötavoitteiden tukemiseen sekä edistää ekologista jälleenrakentamista ja kestävä kehityksen politiikkajohdonmukaisuutta. Tässä yhteydessä haluamme korostaa, että talouspolitiikan taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia tarkasteltaessa on tärkeää ottaa huomioon politiikkatoimien vaikutukset EU:n ulkopuolella, erityisesti kehittyvissä maissa.

Olemme tyytyväisiä, että selonteon mukaan on varmistettava, että EU:n kauppa- ja investointipolitiikka tukee kestävän kehityksen tavoitteiden ja ilmastotavoitteiden saavuttamista ja, että EU:n kauppasopimuksissa otetaan riittävällä tavalla huomioon sopimusten vaikutukset ympäristöön, kestävään kehitykseen, tasa-arvoon sekä naisten, tyttöjen ja työntekijöiden oikeuksiin liittyviin kysymyksiin. Kauppasopimusten tulee osaltaan myös edistää yritysten yhteiskuntavastuun toteutumista. Fingo kuitenkin korostaa, että EU:n uuden kauppapoliittisen strategian valossa kestävään kauppapolitiikkaan on vielä matkaa. **Suomen tulee toimia**

määrätietoisesti sen edistämiseksi, että EU:n kehittää kauppapolitiikan johdonmukaisuutta kestävän kehityksen Agenda 2030:n sekä EU:n kehityspoliittisten tavoitteiden kanssa. Kauppasopimuksiin tulee muun muassa sisällyttää sitovat kestävän kehityksen kappaleet ja varmistaa, ettei niihin sisälly esimerkiksi sijoittajansuojamekanismien muodossa sellaisia elementtejä, jotka voivat heikentää kestävää kehitystä tukevia toimia ja politiikkoja. Kestävän kehityksen kannalta merkittävä ongelma ovat myös eurooppalaisten kulutuksen ympäristöjalanjäljet kehittyvissä maissa (mm. hiili- ja vesijalanjälki sekä maankäyttö) sekä tähän linkittyvät materiaali- ja rahavirrat. Näiden piilovirtojen ja muiden EU-politiikkojen spillover-vaikutusten seurantaa tulee kehittää ja niihin tulee puuttua erityisesti EU:n kauppapolitiikassa.

Reilu verotus

Hienoa, että selonteossa huomioidaan **laajalti reiluun verotukseen** liittyviä asioita, käytetään termejä **oikeudenmukainen, tehokas ja kestävä verotus** sekä huomioidaan EU:n lisäksi myös kansainvälinen taso. Selonteossa todetaan, että Suomen suhtautuminen veropoliittisiin aloitteisiin pohjautuu mm. seuraaviin lähtökohtiin: verotuksella on tuettava kestävää kehitystä ja ilmastonmuutoksen hillintää niin kansainvälisesti kuin kansallisesti sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla; verotuksella on ohjattava kestävämpiin valintoihin tuotannossa ja kulutuksessa; korruption, veronkierron ja harmaan talouden torjunnan toimia tulee jatkaa määrätietoisesti; ja julkisten palveluiden kestävä rahoitus edellyttää veropohjien tiivistämistä kansainvälisesti.

Selonteossa olisi ollut toivottavaa olla vahvempi kirjaus **määräenemmistöpäätöksenteon käyttöönotosta** harmaan talouden, haitallisen verokilpailun, veronkierron ja veropetosten torjumiseksi rajatuissa kokonaisuuksissa. ”Mahdollista harkita poikkeuksellisesti” -ilmaisun sijaan, olisi voitu kirjata, että ”on tärkeää voida harkita”.

Selonteossa on tärkeitä huomioita **veroparatiisien, veronkierron, aggressiivisen verosuunnittelun ja harmaan talouden** vastaisista toimista, **verotuksen läpinäkyvyyden parantamisesta**, **yritysverotuksen** uudistamistarpeesta sekä **alustatalouden ja digitalouden yritysten verotuksen** varmistamisesta. Selonteko myös tunnistaa yritysten välisen reilun kilpailun edistämisen tukkimalla verovälttelyn mahdollisuuksia. **Mukaan olisi kuitenkin ollut toivottavaa kirjata, että näissä toimissa pyritään aidosti sellaisiin tavoitteisiin, joilla on merkittäviä käytännön vaikutuksia.** Tämä huoli on aiheellinen esimerkiksi parhaillaan EU:n kolmikantaneuvotteluissa olevan suuryritysten julkisen maakohtaisen raportoinnin osalta, sillä tästä tärkeästä direktiivistä on mahdollisesti tulossa valitettavan heikko. Mikäli direktiivi ei esimerkiksi edellytä raportointia kaikkien maiden osalta, sen hyöty jaa kehittyville maille olemattomaksi. Se on ristiriidassa Suomen hallituksen kansainvälisen verojärjestelmän oikeudenmukaistamisen tavoitteen kanssa.

Selonteon mukaan Suomi osallistuu aktiivisesti **EU:n yhteisen yhteisöveropohjan (CCTB)** edistämiseen. Vähän ylempänä siinä todetaan, että pidemmän aikavälin tavoitteena konserneja tulisi periaatteessa voida verottaa yhtenä kokonaisuutena. Tämä huomioiden olisi ollut toivottavaa, että Suomi sanoisi CCTB:n yhteydessä pyrkivänsä pitkällä aikavälillä edistämään **EU:n yhteistä yhdistettyä yhteisöveropohjaa (CCCTB,** common consolidated corporate tax base**)**, jolloin verotettava tulo laskettaisiin erillisyhtiötason sijaan konsernitasolla.

Maailman paras koulutus

Agenda 2030 viitekehyksessä kasvatus ja koulutus ovat keskeisiä keinoja edistää kestävää kehitystä. Sen tavoitteen 4.7 mukaisesti kaikkien ihmisten tulee saada riittävät tiedot ja taidot kestävän kehityksen edistämiseen, aktiiviseen kansalaisuuteen ja elinikäiseen oppimiseen. Suomi ja EU ovat yhdessä muiden valtioiden kanssa sitoutuneet tavoitteen toimeenpanoon ja Euroopan unionilla on tässä myöskin tärkeä rooli. Päättäjien, viranomaisten, kansalaisjärjestöjen ja oppimisen avaintoimijoiden yli sektorirajojen on nostettava kasvatus ja koulutus keskeiseksi keinoksi vahvistaa kapasiteettiaan ja varmistaa Agenda 2030 -tavoitteiden toimeenpano. Tätä vauhdittaakseen **EU tarvitsee laaja-alaisen EU-tason strategian**.

Selonteon mukaan Suomen vahvuutena on aloitteellinen, johdonmukainen ja eurooppalaiseen yhteistyöhön myönteisesti suhtautuva linja. Jatkamme toimintaamme yhteistyökykyisenä jäsenvaltiona, joka etsii aktiivisesti yhteisiä, eurooppalaista lisäarvoa luovia ratkaisuja ja edistää avoimuutta. Aloitteemme tukevat unionin yhtenäisyyttä. Vain olemalla rakentavasti mukana kaikessa yhteistyössä ja keskustelussa EU:n kehittämisestä, saamme äänemme kuuluviin, näkemyksillemme painoarvoa ja voimme ajaa omia tavoitteitamme ja etujamme sekä vaikuttaa EU:n tulevaisuuteen. Jotta asianmukainen keskustelu toteutuu myös Suomessa, on tärkeää edistää sitä kaikin tavoin. Sen vuoksi on tärkeää, että **EU:sta puhutaan, keskustellaan, väitellään ja osallistutaan, jotta asiat tulevat ihmisille tutuiksi ja heidän panoksensa saadaan yhteiseen käyttöön. Suunnitteilla oleva Euroopan tulevaisuuskonferenssi on yksi tärkeä väline tähän.**

Monenkeskinen järjestelmä

Euroopan unionin tulee pyrkiä vahvistamaan **monenkeskistä kansainvälistä järjestelmää ja globaalia kantokykyä** esimerkiksi edistämällä monenkeskistä yhteistyötä, dialogia ja sidosryhmien osallistumista. Sen tulee:

- Tukea kehittyvien maiden strategioita ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi, huomioimalla keskeisten sektoreiden toimintakyky ja yhteistyö (esim. ruokaturva, vesi, terveys, energia ja sanitaatio).
- Vahvistaa kestävän kehityksen ja globaalin terveyden tutkimusta ja innovaatioita, jotta erilaisia tauteja pystytään tunnistamaan ja ehkäisemään sekä toimimaan, kun tartuntatauteja pääsee leviämään.
- Vahvistaa rauhan ja turvallisuuden arkkitehtuuria ml. konfliktien ennaltaehkäisy, rauhanvälitys, naisten ja nuorten rooli rauhan ja turvallisuuden vakauttamisessa

Kansainvälisten kumppanuuksien ja ulkosuhdehallinnon kehittämä **Team Europe on hyvä aloite**, jolla tiivistetään yhteistyötä, parannetaan johdonmukaisuutta ja parhaimmillaan saadaan nopeammin ja tehokkaammin tuloksia aikaan.

Olemme tyytyväisiä Afrikan ja EU:n vuorovaikutuksen lisääntymiseen ja toivomme **tasavertaista kumppanuutta, jota kehitetään kaikkien osapuolten yhteistyössä** mukaan lukien kansalaisyhteiskunnan toimijat ja diaspora.

Muuttoliike

Yhdymme näkemykseen, että **muuttoliike moniulotteisena globaalina ilmiönä edellyttää unionilta sisäisen ja ulkoisen toiminnan yhdistävää kokonaisvaltaista, ihmis- ja perusoikeuksia kunnioittavaa lähestymistapaa.** Sen tulee perustua kansainväliseen ihmisoikeussopimuksiin, kestävän kehityksen tavoitteisiin sekä YK:n siirtolais- ja pakolaiskompaktiin. Oli kyse lähtö-, kauttakulku- tai kohdemaista, on erityisen tärkeää, että **yhteistyön perustana ja tavoitteena on siirtolaisten ihmisoikeuksien turvaaminen.** EU:n siirtolaisuutta koskevan yhteistyön tulee perustua tutkittuun tietoon sekä positiiviseen ja ratkaisuhakuiseen kommunikointiin.

Maiden tulee yhdessä kehittää siirtolaisuuden ja kestävän kehityksen toimia, jotka ottavat huomioon siirtolaisuuden ja ihmisten liikkuvuuden tarjoamat mahdollisuudet.

EU:n kehityspolitiikan tulee tukea köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämistä sekä kestävää kehitystä kehittyvissä maissa, eikä edistää EU:n omia intressejä muuttoliikkeen, turvallisuuden ja ulkopolitiikan saralla. Muuttoliikkeen juurisyihin pohjautuvan kehitysyhteistyön tulee olla ihmisoikeusperustaista eikä kehitysyhteistyötä tule ehdollistaa muuttoliikkeen hillintään.

Lisätietoja: Fingon kestävän kehityksen johtaja Rilli Lappalainen (rilli.lappalainen@fingo.fi, 050-5613456)